

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 9

Рівне – 2012

Панорама політологічних студій :
науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. –
Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 9. – 258 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. **Бортніков В. І.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології Волинського національного університету імені Лесі Українки.
2. **Гон М. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (головний редактор).
3. **Канцелярук Б. І.** – д.політ.н., головний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
4. **Киридон А. М.** – д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету.
5. **Круглашов А. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
6. **Макаренко Є. А.** – д.політ.н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
7. **Монолатій І. С.** – д.політ.н., професор кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
8. **Постоловський Р. М.** – к.і.н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.
9. **Тихомирова Є. Б.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Волинського національного університету імені Лесі Українки.
10. **Троян С. С.** – д.і.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та країнознавства Рівненського інституту слов'язнавства Київського славистичного університету.
11. **Шеретюк В. М.** – к.і.н., доцент, декан історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Шугасва Л. М.** – д.філос.н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.
13. **Юськів Б. М.** – д.політ.н., завідувач кафедри міжнародної інформації Рівненського інституту слов'язнавства Київського славистичного університету.

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 3 від 26 жовтня 2012 р.

За редакцією д.політ.н., професора М. М. Гона

Науковий вісник «Панорама політологічних студій»
затверджений ВАК України науковим фаховим виданням з політичних наук
(постанова Президії ВАК України від 14 квітня 2010 р. № 1 – 05/3)
Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №16166-4638 Р

У збірнику опубліковані статті з методології та філософії політики, актуальних проблем та історії міжнародних відносин, політичних процесів, а також дослідження в царинах етнополітології та етнодержавознавства.

Збірник адресований всім, хто цікавиться політичною наукою.

Адреса редакції: кафедра політичних наук,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ І ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ

Мамонтова Е. В.	7	Соціотворчий потенціал символу: політико-управлінський аспект
Пояркова Т. К.	14	Кризовий синдром модернізації: основні параметри дослідження
Пахолок В. М.	19	Методологічні підходи до визначення поняття державного устрою
Соловей А. М., Штерн В. Ю.	26	Політична культура сучасного українського суспільства (теоретико-методологічні виміри та суспільна практика)
Венгринюк Л. Я.	33	Політика пам'яті в сучасній Україні: поняття, характеристики, прояви на регіональному рівні
Рибак О. С.	40	Концептуалізація політичної ризикології
Кремінская Е. Д.	48	Теоретико-методологические основы изучения миграционных процессов в глобализирующемся мире (политологическое измерение)
Процун М. А.	54	Торгівля людьми як політологічна категорія
Ряболус В. М.	61	Діалог та дискусія як принципи філософії демократії Томаша Гарріга Масарика

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Щерба О. В., Черник П. П.	69	Становлення та розвиток політичних відносин між Україною і Туреччиною у першій декаді ХХІ століття
------------------------------	----	--

Каспрук І. Я., Сагайдак О. П.	75	Франко-польські політичні відносини в контексті політики розширення Європейського Союзу на Схід
Мислюк Ю. В.	82	Модель інтеграції країн Центрально-Східної Європи до Європейського Союзу
Безнос Н. Н.	87	Концептуальні основи стратегії НАТО в отношении Чорноморського регіона
Поведа О. П.	95	Громадська думка щодо питання інтеграції Чеської Республіки до НАТО
Івасюк Г. О.	102	Роль особистості в становленні зовнішньої політики Німеччини
Ямчук А. М.	108	Виправдана миротворчість: успіх операції ООН із підтримання миру у Мозамбіку

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ І ПРОЦЕСИ

Гон М. М.	116	Мова політики у парламентських виборах 2012 року в Україні
Митко А. М.	123	Демократичний транзит як джерело інформаційної демократії
Наумов А. С.	130	Деякі аспекти легітимації політичного режиму в умовах перехідного суспільства
Юрійчук Є. П.	137	Громадсько-політичний моніторинг неурядовою організацією «Reporters Without Borders» діяльності ЗМІ в пострадянських країнах
Климончук В. Й.	147	Трансформація політичних свобод в Україні в умовах глобалізації та регіоналізації політичного простору
Березовська-Чміль О. Б.	153	Теоретико-методологічні основи дослідження соціального захисту

Трутенко А. О.	158	Роль Верховної Ради України у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави
Абрамчук Н. Р.	164	Інституційно-правові концепти реформування регіональної політики в Україні
Павлюк О. В.	171	Теоретичні аспекти ефекту контамінації за змішаної виборчої системи
Томенчук Х. Б.	178	Формування і становлення вищих представницьких органів влади ЗУНР за доби парламентської демократії (жовтень 1918 – червень 1919 рр.): історико-політологічний аналіз

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ ТА ЕТНОДЕРЖАВОЗНАВСТВО

Монолатій І. С.	189	«Кожен з нас залишався на своєму боці огорожі...» (Дилеми культури міжетнічної взаємодії через призму пам'яток літератури етнонацій Галичини і Буковини)
Долганов П. С.	197	Дискурс націоналізму в риториці політичних акторів виборчої кампанії України 2012 року
Ломака І. І.	210	Релігія та церква як фактор розвитку нації: вплив поліконфесійності українського суспільства на формування політичної нації
Постельжук О. П., Кондратюк М. М.	217	Релігійна толерантність як засіб запобігання конфесійних протистоянь в Україні
Івчик Н. С.	225	Етноконфесійний ракурс зміни стратегії розвитку держави: дилеми сприйняття іншості
Недокус І. С.	232	Проблеми формування білоруської національної ідентичності в дискурсі західної політичної науки

Дикун Г. П.	239	Демократичні та етнонаціональні цінності в політичній риторичі президентів України
-------------	------------	--

РЕЦЕНЗІЇ

Буркут І. Г., Фісанов В. П.	246	Про російсько-югославські відносини без гніву і пристрасті: запрошення до відкритого діалогу
Гон М. М.	251	Етнічний ракурс політичних процесів в Україні
Відомості про авторів	255	
Вимоги до оформлення статей	258	

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЛЕГІТИМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті аналізується процес легітимації політичного режиму в умовах перехідного суспільства. Основна увага зосереджується на технологіях легітимаційної політики як специфічної діяльності правлячої еліти. Автор пропонує власний погляд на чинники, зміст і засоби легітимації влади, що може бути використане в дослідженнях феномену стабільності недемократичних режимів, зокрема й на пострадянському просторі.

Ключові слова: легітимність, легітимація, політичний режим, легітимаційна політика.

Наумов А. С. Отдельные аспекты легитимации политического режима в условиях переходного общества

В статье анализируется процесс легитимации политического режима в условиях переходного общества. Основное внимание концентрируется на технологиях легитимационной политики как специфической деятельности государственной элиты. Автор предлагает собственный взгляд на факторы, содержание и способы легитимации власти, что можно использовать в исследовании феномена стабильности недемократических режимов на постсоветском пространстве.

Ключевые слова: легитимность, легитимация, политический режим, легитимационная политика

Naumov A. S. Some aspects of legitimation of political regime in transition society

The process of legitimation of political regime in transition society is analyzed in the article. The main focus is on technologies of the legitimising politics as specific activity of the state elite. The author offers his own view of the factors, content and means of legitimation of power that can be used to study the phenomenon of stability of non-democratic regimes, including the former Soviet Union.

Keywords: legitimacy, legitimation, political regime legitimacy policy.

Правляча еліта у будь-якій державі не може тривалий час зберігати свої владні позиції без підтримки або довіри з боку громадськості, тобто без легітимності своєї влади. Легітимність передбачає не лише визнання влади більшістю населення законною і справедливою, а й згоду громадян з нею, коли вони добровільно визнають право можновладців приймати рішення, які повинні виконуватися. Чим нижчий рівень легітимності, тим частіше влада буде вдаватися до застосування сили. Як слушно зауважує російський дослідник А. Дібіров, „не насилля та сила роблять владу діючою, а лише її легітимність як відповідність основній для певного народу ідеї” [12, с. 276]. Від легітимності потрібно відрізняти легальність влади, під якою розуміється відповідність діяльності влади існуючим законам.

Значним потенціалом легітимності володіють демократичні режими, в яких вона спирається на підтримку більшості електорату під час виборів, а також на економічну та соціальну ефективність діяльності правлячої еліти, що позитивно відображається на рівні життя населення. Недемократичні режими, побудовані на

примусі, також намагаються заручитися громадською підтримкою. Зокрема, тоталітарні режими ХХ ст. (Радянський Союз, націонал-соціалістична Німеччина) спиралися на легітимність державної ідеології та харизму правителів. Тут за допомогою міфів і пропаганди були створені культи вождів і віра у справедливість політичного режиму.

На нашу думку, найбільшу потребу в легітимації державна влада має у перехідних суспільствах. За таких умов, коли більшість населення розчароване в попередніх (недемократичних) цінностях, а процес боротьби за владу стає конкурентним унаслідок поширення політичного плюралізму та послаблення адміністративного ресурсу, правляча еліта змушена шукати шлях до „сердць” виборців. Саме аналіз деяких аспектів легітимації політичного режиму в перехідних суспільствах є основною метою нашого дослідження, оскільки без такого аналізу важко зрозуміти і спрогнозувати хід політичних трансформацій, зокрема процесу демократизації, в Україні та інших пострадянських країнах, що досі не втрачає своєї актуальності.

Відзначимо також поки незначний рівень наукової розробки окресленої нами проблематики. З одного боку, багато дослідників зробили вагомий внесок у теоретичне вивчення процесу легітимації. Серед вітчизняних політологів виділимо Є. Бистрицького [4], О. Висоцького [5–10], В. Набрusco [14], О. Кокорську [13] С. Рябова [15], М. Тура [18], російських – Л. Аврутіну [1], Ф. Багдасарова [2], А. Дібірова [12], А. Скіперських [16; 17], В. Яковлева [20]. З іншого боку, мало хто з українських і російських політологів уже наважився аналізувати специфіку легітимації у пострадянських країнах, за якою прийнято визнавати її недемократичний характер.

Як тільки державна влада перестає бути легітимною, вона втрачає вплив на тих своїх підданих, які не бояться її примусу, а це рано чи пізно призведе або до перемоги опозиції на виборах, або до збройного виступу невдоволених (революція, заколот), або до розпаду країни (особливо федерації) чи поразки у протистоянні з агресивним сусідом.

Усе це змушує правлячу еліту постійно перейматися збереженням своєї легітимності. Насамперед це стосується тих політичних режимів, за яких населення відчужене від політичної участі, а рівень життя громадян не відповідає ресурсному потенціалу та можливостям країни. При цьому спостерігаються розбіжності в цілях і цінностях реформаторського режиму та більшості громадян щодо норм і засобів соціального управління.

За таких умов виникає криза легітимності. Це ситуація, коли правомірність існуючого соціального порядку піддається сумніву та відкрито висловлюється недовіра існуючій владі. Вона свідчить про те, що можновладці не здатні переконати суспільство в необхідності й оптимальному функціонуванні існуючих державних інститутів.

До основних причин кризи легітимності також можна віднести:

- суперечності між поширеними в суспільстві цінностями та корпоративними інтересами владної еліти;
- розбіжності між пропагованими державою ідеями та політичною й управлінською практиками;
- формальність або відсутність у політичній системі механізму захисту громадянських прав та інтересів;
- корумпованість бюрократії;
- посилення політичної опозиції;

- етнічний сепаратизм у багатонаціональних державах;
- внутрішньовладні конфлікти, фрагментація правлячої еліти.

Додамо до цього твердження вітчизняного дослідника В. Холода про те, що криза легітимності виникає внаслідок розбіжності або неузгодженості цілей і цінностей реформаторського режиму з уявленнями більшості громадян про необхідні форми й засоби оновлення соціального регулювання, норми справедливого управління, розподілу тощо. На його думку, ця криза генетично пов'язана зі змінами в період зламу соціальної структури, коли статусу найважливіших консервативних (традиційних) інститутів загрожує небезпека, а зростаючі вимоги основних соціальних груп політична система належно не сприймає [19, с. 33].

Проявами кризи легітимності є, зокрема, зневага значної частини населення до конституції, громадянська війна, схильність органів влади до використання силових засобів, непопулярність урядових рішень, що характерне насамперед для перехідного періоду суспільного розвитку. Наслідки можуть бути доволі варіативними – від мирного протесту до революційного повалення існуючого політичного режиму.

В умовах такої кризи у правлячої еліти залишається два виходи:

- репресії (шлях малоефективний, оскільки жодним чином не сприяє зростанню довіри до влади);
- легітимація як процес процес набуття визнання і довіри політичними і, що важливо для нашого дослідження, державними інституціями.

Одними з перших, хто запропонував наукове тлумачення легітимації, були П. Бергер і Т. Лукман. Вони підкреслюють, що легітимація – це процес, яким управляють; соціально необхідний механізм, який забезпечує інтеграцію суспільства; технологія переконання та пропаганди, від створення міфів до раціонального наукового доказу [3, с. 140].

Більшість науковців дотримуються аксіологічного (ціннісного) підходу до тлумачення легітимації. Так, Є. Бистрицький пише: „Легітимація – це розгорнутий у часі політичний дискурс, процес поширення обговорення, обмірковування, зрештою – доведення колективної правильності й прийнятності соціально-правових норм, які переважно стихійно встановлюються новими політиками” [4, с. 319]. На думку Д. Істона, процес легітимації є неперервним діалогом політичної системи з її середовищем, де головну роль відіграє громадянське суспільство та його складові – окремі громадяни [12, с. 277]. Легітимація більшості сучасних політичних систем, на переконання О. Кокорської, спирається на раціонально-легальну основу, що полягає у дотриманні певного набору інституціональних правил, установлених відповідно до прийнятих норм і процедур, а головним засобом підтримки і підтвердження легітимності сучасних режимів є процедура загальнонаціональних виборів [13, с. 38].

Серед форм легітимації, що розвивалися протягом людської історії, вітчизняний дослідник М. Тур виділяє такі:

- онтологічно-сакральну, притаманну архаїчним, традиційним суспільствам, що забезпечується міфами та релігією;
- формально-раціональну, яка передбачає рефлексію та раціональну критику (притаманна Новому часу та індустріальному суспільству);
- плюральність чинних форм та механізмів легітимації, що характерне для постіндустріального суспільства (наприклад, формально-раціональна легітимація на основі цінностей або права) [18, с. 20].

За змістом легітимацію можна поділити на такі типи:

- технологічна (специфічна політична діяльність еліти, котра здобула владу або претендує на статус правлячої), в якій окремо виділимо юридичну, під якою розуміємо легалізацією дій нової владної верхівки;
- ситуаційна (відповідь на внутрішні та зовнішні виклики, що є іспитом на ефективність для владної еліти);
- зовнішня (визнання з боку авторитетних для суспільства зовнішньополітичних акторів).

Додамо, що легітимність дозволяє говорити про міру проникнення культури в політику, а процес легітимації – про намагання можновладців узгодити свою політику з культурою або, якщо це неможливо, змінити саму культуру. Останній варіант є найскладнішим для правлячої еліти. Крім того, погоджуємося з твердженням О. Кокорської про те, що одним з актуальних завдань політичних лідерів у посткомуністичних суспільствах є сприяння формуванню культури довіри, зокрема через власну поведінку як взірць для наслідування соціумом [13, с. 40].

Можна виокремити такі фактори формування довіри громадян до правлячої еліти:

- ефективність внутрішньої політики;
- зростання міжнародного авторитету держави;
- популізм (говорити людям те, що вони хочуть почути);
- соціальна стабільність і порядок;
- турбота влади про кожного громадянина (наближеність);
- формальні (закон) або неформальні (корупція, клієнтелізм) інститути взаємовпливу населення та влади;
- „паблік-рїлїшенс” і пропаганда, які проводяться самою елітою.

Отож, легітимація, з одного боку, – це процес виправдання політики, влади, політичних інститутів, рішень, ініціювання та здобуття підтримки власне суб'єктами легітимації (т. зв. „самолегітимація”). З іншого боку, такими суб'єктами стають соціальні групи, громадські організації, суспільство в цілому, зводячи легітимацію до суспільного визнання, применшуючи роль самих політиків. Це завжди двосторонній процес взаємодії соціально-політичних суб'єктів, що претендують на владу і вплив для реалізації своїх соціальних проєктів, та тих, хто їх визнає і підтримує. Тим не менш, як слушно зауважує А. Дібіров, незважаючи на те, що джерела легітимності політичної влади знаходяться поза самою політичною системою та її основних інститутів, це не виключає того факту, що суб'єкт панування є ініціативним та активним, визначальним фактором у процесі легітимації політичної і державної влади [12, с. 227].

Власне легітимаційна політика – це розробка та застосування системи технологій впливу на масову свідомість для утвердження суспільної довіри до певної управлінської практики. Вона здійснюється правлячою елітою тоді, коли її державницькі ініціативи розходяться з домінуючими в суспільстві політичними цінностями. Словосполучення „легітимаційна політика” („legitimising politics”) вперше зустрічаємо 1998 р. у А. Хейдруна, який під такою політикою розуміє управління конституціоналізацією, тобто вироблення адекватної, прийнятної моделі системи політичного управління [21, р. 53].

Здійснюючи легітимаційну політику, правляча еліта може використати такі засоби:

- зміна законодавства відповідно до нових політичних вимог;

- - створення такої політичної системи, легітимність якої ґрунтується на цінностях і традиціях населення;
- - використання харизматичних якостей державного лідера;
- - успішне здійснення державних програм підтримки законності і правопорядку. Політики та управлінці часто переконані в тому, що їх влада виправдана, якщо люди живуть добре, а система управління успішно функціонує. Така схема політичного мислення базується на переконанні: послух підданих можна досягти шляхом матеріальних благ і пілґ, що розподіляються владою серед населення.

Забезпечення легітимності можливе також через залучення на свій бік консервативних верств суспільства. Це досягається шляхом поступовості реформ і збереження високого статусу впливових традиційних інститутів і груп, до яких належать представники сімейних кланів, церковних структур, силовики, армійський генералітет.

Зміст зусиль, які докладає влада для своєї легітимації, тобто системи технологій легітимації, обумовлюється, на нашу думку, такими чинниками:

- відносність перемоги на виборах, зокрема поширення серед громадськості думки про сфальсифікованість їхніх результатів;
- специфіка здобуття влади (переворот, операція „спадкоємець”);
- активність опозиції;
- розчарування колишніх прихильників;
- проблеми з визнанням з боку міжнародної громадськості;
- падіння рівня добробуту значної частини населення саме внаслідок соціально-економічних ініціатив правлячої еліти;
- корумпованість і суперечки всередині правлячої еліти, що негативно впливають на діяльність державного апарату.

Стабільне, консервативне суспільство має усталені ціннісну та правову системи, тому перед правлячою елітою не стоїть як першочергове завдання розбудови нації, радикальних змін законодавства. Тут легітимність спирається на домінуючі в суспільстві цінності, а також на ефективність соціального управління, розв'язання поточних проблем. Зовсім інші завдання стоять перед правлячою елітою у перехідному суспільстві, головне з яких – формування нової національної ідеї та інтеграція суспільства навколо неї.

Техніки легітимації залежать, на думку О. Дашаківської, від суті влади, якою вона володіє. Так, для легітимації монарха чи аристократії достатньою підставою були традиції, харизма (авторитет). У сучасних умовах застосування насильства елітою призводить до її ізоляції, тобто до втрати нею легітимності. У демократичних політичних режимах, де здійснюється влада-знання, громадяни теоретично наділені рівними частками влади у вигляді електорального голосу, який періодично реалізується під час виборів. Рівність у демократії гарантується принципом “одна людина – один голос”. Ніхто, крім громадян не володіє голосом, не забирає їхньої частки влади. Демократична еліта повинна переконувати громадян у необхідності свого існування, доцільності здійснення того проекту соціальної дійсності, що його вона пропонує, підтриманні або зміні соціального порядку за її сценарієм. Для цього необхідно переконати людей, що вони хочуть саме того, що їм пропонують. Головною стратегією управління стає формування норм поведінки, а для цього найбільш ефективною соціальною технологією, на переконання О. Дашаківської, є маніпуляція свідомістю [11].

Правляча еліта володіє монопольним правом на доступ до певної інформації, тому між нею та суспільством виникає своєрідний інформаційний простір, який

еліта заповнює відповідно до своїх інтересів. Утворюється паралельна реальність, яку суспільство сприймає як дійсність, і виходячи з цього формулює свої інтереси та потреби.

Інформація, що може негативно вплинути на легітимацію правлячої еліти, найчастіше приховується. Прикладами того, як це здійснюється, якщо розглядати російське суспільство, може бути поведінка влади під час знищення терористів у „Норд-Ості” (2002 р.) та Беслані (2004 р.), коли загинуло чимало цивільних, інформація про що приховувалася протягом тривалого часу. Матеріали, що негативно впливають на імідж владної еліти, набувають статусу “таємних” і можуть стати надбанням суспільства лише зусиллями опозиції.

Як бачимо, для інформаційного маніпулювання з метою легітимації влади необхідно впливати на медіа-простір, тобто контролювати ЗМІ. Технології впливу засобів масової комунікації як генератора інформаційних потоків політичної влади, особливо під час її легітимації, на громадську думку першим у вітчизняній політичній науці дослідив В. Набруско. Він розробив поняттєву базу легітимації у форматі моделі “влада – засоби масової комунікації – суспільство”. На думку цього науковця, потенціал легітимації реалізується у трьох комунікаційних континуумах: модель нульового континууму легітимації (єдиний централізований контроль, моноідеологічна пропаганда, основне джерело альтернативної інформації – чутки); модель плюралістичного континууму легітимації (велика кількість суб’єктів інформаційного впливу, джерело альтернативної інформації – приватні агенти mass-media (на противагу державним ЗМІ); модель перехідного континууму легітимації (становлення нових соціальних інституцій відстає від масовокомунікативної легітимації, тобто ЗМІ легітимують віртуальну соціальну реальність) [14].

У сучасних процесах легітимації застосування технологій маніпуляції полягає також у тому, що отримання інформації громадськістю підмінюється співставленням цінностей. Звернення до цінностей дозволяє суспільству забути про пошук необхідної інформації. Особливо актуальними є цінності, які виходять з потреб людини, зокрема – порядку, безпеки, забезпеченості та благополуччя. Національні цінності займають своє специфічне місце у системі легітимаційних засобів. Здавалося, що в контексті глобалізації національні цінності будуть втрачати своє значення. Однак політична практика засвідчує протилежне: вони залишаються важливими як у внутрішньому просторі держави, так і на міжнародному рівні. Тому навіть у демократичних режимах спостерігається звернення політичної еліти до цінностей, перекриваючи таким чином проблеми, які могли б зашкодити легітимності еліти.

Можна виділити такі складові легітимаційної політики у перехідному суспільстві:

- легальність (в рамках діючого законодавства) або легалізація (швидке прийняття нового основного закону) діяльності;
- ідеологізація (створення державної ідеології);
- модернізація старої (неефективної) або формування нової системи органів влади (інституціоналізація) з одночасним реформуванням усіх сфер суспільного життя;
- популяризація нових державних діячів і пріоритетів за допомогою пропаганди з метою інтеграції навколо них суспільства;
- символізація (ритуали, політична мова) і міфологізація політичних та управлінських дій влади (набуття харизми ефективними державними лідерами, культ особи).

Особливо роль легітимаційної політики зростає через такі притаманні перехідному періоду суспільного розвитку фактори:

- непереконливість перемоги на попередніх виборах, що сприяє зростанню статусу політичної опозиції, якій легко поставити під сумнів легітимність правлячої еліти;
- зміна влади революційним шляхом, коли втрачає свою вагу традиційна і легальна легітимність;
- прагнення нової правлячої еліти реалізувати радикальні, а тому й непопулярні серед населення соціально-економічні перетворення;
- розходження перших результатів зніщених реформ з проголошеними передвиборними обіцянками;
- зовнішня делегітимація, тобто невизнання політичного режиму урядами впливових країн та іншими міжнародними акторами.

Отже, правляча еліта за умов суспільно-політичних трансформацій, які в сукупності прийнято називати перехідним періодом, більше потребує, у порівнянні зі стабільними суспільствами, набуття легітимності своєї влади. Зокрема, це зумовлюється руйнацією попередньої системи цінностей, а сам перехід, якщо він є тривалим, свідчить про неефективність політики правлячої еліти. Політичний режим свідомо переймається зміцненням довіри населення до своєї діяльності, а легітимаційна політика стає важливою складовою державної стратегії і тактики. При цьому політика легітимації технологічно спрямована насамперед на масову свідомість, на актуалізацію бажаних з позиції влади цінностей, установок і стереотипів, а також на популяризацію намірів та іміджу правлячої еліти. Наочним прикладом цього є правління В. Путіна в Росії, перемога якого на президентських (вже третіх для нього) виборах 2012 р. актуалізує науковий інтерес до окресленої у запропонованій статті проблематики. Сподіваємося, що визначені нами чинники, зміст і засоби легітимації влади в перехідному суспільстві можуть бути корисними при аналізі стабільності недемократичних режимів, зокрема й на пострадянському просторі.

Список використаних джерел і літератури

1. Аврутина Л. Г. Легитимация политической власти в России: анализ, проблемы, приоритеты: дис. ... канд. полит. наук : 23.00.02 / Л. Г. Аврутина. – М., 2001. – 186 с.
2. Багдасаров Ф. К. Авторитарные и демократические тенденции в политической жизни современной России: дис. ... канд. полит. наук : 23.00.02 / Ф. К. Багдасаров. – М., 2001. – 252 с.
3. Бергер П. Конструирование социальной реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. – М. : Academia-Центр, МЕДИУМ, 1995. – 323 с.
4. Бистрицький Є. Проблема легітимації / Є. Бистрицький // Українська державність у ХХ сторіччі. Історико-політичний аналіз. – К. : Політична думка, 1996. – С. 318 – 320.
5. Висоцький О. Ю. Демократія як інструмент легітимаційної політики / О. Ю. Висоцький // Грані. – Дніпропетровськ, 2006. – № 4. – С. 113–117.
6. Висоцький О. Ю. Ідеологія як форма легітимаційної політики / О. Ю. Висоцький // Вісник Дніпропетровського університету. Філософія. Соціологія. Політологія. Вип. 14. – 2006. – С. 276–285.
7. Висоцький О. Ю. Комунікація як компонента легітимаційної політики / О. Ю. Висоцький // Політичний менеджмент. – 2008. – № 1 (28). – С. 77–86.
8. Висоцький О. Ю. Легітимаційна політика: поняття і сутність / О. Ю. Висоцький // Політичний менеджмент. – 2006. – № 3 (18). – С. 3–20.

9. Висоцький О. Ю. Міф як інструмент легітимісної політики / О. Ю. Висоцький // Вісник Дніпропетровського університету. Філософія. Соціологія. Політологія. Вип.13. – 2006. – С. 241–249.
10. Висоцький О. Ю. Сутність легітимізації політики / О. Ю. Висоцький // Політичний менеджмент. – 2004. – № 4 (7). – С. 24–34.
11. Дацаківська О. Маніпуляція як легітимізаційна технологія [Електронний ресурс] / О. Дацаківська // Суспільно-політичний часопис „І”. – 2003. – № 30. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n30texts/daschakivska.htm>.
12. Дибиров А-Н. З. Легитимность власти и политический режим: дис. ... доктора полит. наук : 23.00.01 / А-Н. З. Дибиров. – М., 2002. – 356 с.
13. Кокорська О. І. Легітимність влади та довіра в суспільстві, що трансформується: теоретико-методологічні проблеми / О. І. Кокорська // Наукові записки. Національний університет „Києво-Могилянська Академія”. Серія „Політичні науки”. – 2004. – № 31. – С. 37–41.
14. Набруско В. І. Формування громадської думки в умовах легітимізації політичної влади (масовокомунікативний вимір): дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 / В. І. Набруско. – К., 2006. – 186 с.
15. Рябов С. Г. Легітимізація влади як соціально-філософська проблема (концептуально-методологічний аналіз): дис. ... доктора філософ. наук : 09.00.03 / С. Г. Рябов. – К., 1997. – 424 с.
16. Скиперских А. В. Легитимация политической власти в России в условиях становления и развития федеративных отношений: специфика и тенденции: дис. ... канд. полит. наук : 23.00.02 / А. В. Скиперских. – Елец, 2003. – 166 с.
17. Скиперских А. В. Технологии политической легитимации / А. В. Скиперских. – Елец, 2005. – 102 с.
18. Тур М. Некласичні моделі легітимізації соціальних інститутів / М. Тур. – К. : ПАРАПАН, 2006. – 396 с.
19. Холод В. Політична модернізація: згусток протиріч / В. Холод // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 33–43.
20. Яковлев В. В. Трансформация политического режима в России в конце XX - начале XXI века: дис. ... канд. полит. наук : 23.00.02 / В. В. Яковлев. – М., 2001. – 164 с.
21. Heidrun A. Democracy in Europe: Legitimising Politics in a Non-State Polity / A. Heidrun. – New York : Berghahn Books, 1998. – 184 p.

УДК 327.7:070(47+57)«1991)...»

Юрійчук Є. П.

**ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ НЕУРЯДОВОЮ
ОРГАНІЗАЦІЮ «REPORTERS WITHOUT BORDERS»
ДІЯЛЬНОСТІ ЗМІ В ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ**

У статті розглянуто роль неурядової організації «Репортери без кордонів» у зовнішньополітичній електоральній та референдній легітимізації влади на пострадянському просторі та формуванні іміджу держав на міжнародній арені через моніторинг медіапростору, надання інформації світовій громадськості та міжнародним організаціям про стан і умови діяльності засобів масової інформації

Наукове видання

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

Науковий вісник РДГУ

Випуск 9

Підписано до друку 26.10.2012 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 20,35. Замовлення №130/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
33028, м. Рівне, вул. Толстого, 3
тел.: 0362-22-41-20

П–16 Панорама політологічних студій : науковий вісник
Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне :
РДГУ, 2012. – Вип. 9. – 258 с.

УДК 32
ББК 66.0